

Excursie Heemschut naar een onconventioneel hotel

Wie heeft er zin om op een druilerige wintermiddag een hotel te bekijken? Velen. De excursie van Heemschut naar het Amsterdamse Lloyd hotel – twee zondagen in januari – was volledig volgeboekt. Honderden Heemschutleden en -sympathisanten grepen de kans om dit bijzondere hotel en zijn omgeving te bewonderen.

Het pand heeft een ellendige historie. General manager Piet Boogert geeft het onmiddellijk toe. Het is achtereenvolgens landverhuizershotel, gevangenis en jeugdgevangenis geweest. Er hebben zich nare taferelen afgespeeld. Het contrast van het verleden met de smaakvolle inrichting van nu moet dan ook immens zijn.

Het pand werd ontworpen door Evert Breman in opdracht van de Koninklijke Hollandsche Lloyd. Landverhuizers uit Oost-Europa verbleven er enkele dagen voor zij inscheepten voor Zuid-Amerika. Ze kwamen per trein aan op een rangeerterrein achter het hotel en werden direct het ontsmettingsgebouw ingeloodst – het woord staat nog op de gevel, nu is het een café-restaurant. Boogert: ‘Ze werden daar gecheckt op ongedierte en besmettelijke ziektes. Want wie in Zuid-Amerika aangekomen ziek bleek, werd op kosten van de Lloyd teruggestuurd.’

De mensen werden gehuisvest in slaapzalen. ‘Er was ruimte voor negenhonderd personen, er waren familiekamers, een kraamkamer en een apotheek.’ Die infrastructuur voor grote groepen kwam later – in 1935 ging de Lloyd failliet – van pas voor de opvang van Joodse vluchtelingen uit Duitsland. In het eerste jaar van de Tweede Wereldoorlog werden deze mensen overgebracht naar Kamp Westerbork, waarna de organisatoren van de Februaristaking er gevangen werden gezet. Er kwamen tralies werden voor de ramen, een deel van de buitenruimte werd ingericht als ontluichtingsplaats. Het gevangenisregime was uitgesproken hard.

Ook na de Tweede Wereldoorlog bleef het pand dienst doen als gevangenis, ondanks dat het in 1948 al werd afgekeurd. Van 1964 tot 1989 was het een jeugdgevangenis. Ook geen pretje: de jongens zaten opgesloten in kooien in grote zalen.

Na die tijd zaten huurden kunstenaars ruimte in het pand, totdat de gemeente Amsterdam de wens uitte om er een hotel van te maken en een prijsvraag uitschreef. Boogert: ‘Vrijwel elke hotelketen uit binnen- en buitenland is komen kijken.’ Uiteindelijk verwierf een groep rond ontwerpster Suzanne Oxenaar het recht om het gebouw te kopen. Architectenbureau MVRDV pakte het pand stevig aan. Muren en plafonds werden doorgebroken. De onprettige sfeer moest verdwijnen.

Wenteltrap

En nu... nu kunnen we vanaf restaurant Snel zes verdiepingen naar boven kijken, naar het daglicht dat via een glazen koepel binnenstroomt. In de hotelkamers (we zien er twaalf van de 116) kun je zien dat er kunstenaars en vormgevers bezig zijn geweest. Boogert laat de namen vallen van Christoph Seyferth, Atelier van Lieshout, Ineke Hans en Hella Jongerius. Heel bijzonder is de vijfsterrenkamer ontworpen door Joep van Lieshout: er staat een vleugel – hier worden kleine concerten gegeven – en in de vide staat een achtpersoonsbed. Een deur verderop, eveneens van Van Lieshout, is een geluiddichte kamer met houten betimmering. Boogert ‘Hier kunnen bands oefenen zonder overlast, maar de kamer wordt ook vaak verhuurd aan bedrijven voor brainstormsessies.’

We zien originele snuffjes, zoals badkamers die groter gemaakt kunnen worden door simpelweg een deur uit te trekken. En in sommige – goedkopere – kamers is de douche

gewoon in de kamer gemonteerd. Om schade te voorkomen zijn de meubels er van rubber. Overigens: de kamers variëren van één tot vijf sterren; de laagste kamerprijs is 95 euro. Boogert wil liever niet dat zijn bedrijf een designhotel wordt genoemd. Hij wijst op twee stokoude keukenstoelen: ‘We zijn wél een onconventioneel hotel. We hebben hier directeuren en rugzaktoeristen door elkaar, dat geeft een heel apart sfeertje.’ En het hotel is eigenlijk nooit af. Zo ligt de wenteltrap naar de voormalige kraamkamer achteloos in een gang geparkeerd. ‘We doen er op het moment niks mee maar we vinden het zonde om hem weg te gooien.’ Van de klok in de top van het pand ontbreken de wijzers. ‘Dat is een van de projecten die nog op ons verlanglijstje staan, maar daarvoor moeten we eerst geld hebben verdiend, of een sponsor hebben gevonden...’ Een van de deelnemers maakt Boogert direct gelukkig door hem te attenderen op de stichting voor het behoud van het oude uurwerk.

Allure

Na deze rondleiding start een zeker zo interessante ontdekkingsreis langs de architectuur in de het Oostelijk Havengebied. We trotseren de januarikou en lopen mee met Bert Franssen, voormalig eindredacteur van Heemschut en vandaag één van de gidsen. Nadat hij de elementen van Amsterdamse School, Renaissance en Art Deco in de gevel van het Lloyd hotel heeft aangewezen, gaat de tocht langs architectuur van on-Nederlandse allure.

We zien het gebouw Piraeus op het KNSM-eiland, gebouwd door de Duitse architecten Hans Kollhoff en Christian Rapp. Hun opdracht was een monumentaal pand te ontwerpen, waarbij het oude havengebouwtje in het midden bewaard moest blijven. Ze vlochten hun ontwerp eromheen, en hielden tevens rekening met het Mien Ruys Plantsoen. Doordat de zuidgevel veel lager werd dan de noordgevel, krijgt ook de laatste voldoende licht.

Vanuit Piraeus zien we aan de overkant, op Borneo Sporenburg, de *Whale*, ontwikkeld door Adriaan Geuze. Van dit gebouw zijn de daklijnen ingenieus afgestemd op de stand van de zon, zodat alle bewoners zoveel mogelijk licht krijgen. Door de schuine lijnen heeft het gebouw inderdaad iets weg van een walvis.

De panden op het Java-eiland zijn kleinschaliger. Architect Sjoerd Soeters koos hier voor de stijl van de Amsterdamse zeventiende eeuw: veel kleine, verschillende gebouwen naast elkaar, compleet grachten en bruggetjes. Vanuit de verte gezien levert het een kleurrijk geheel op.

Teruggekomen in het hotel komen we bij met warme chocolademelk en zien we een documentaire over de geschiedenis van het hotel in het enige vertrek dat in oude stijl bewaard is gebleven: het kantoor waar de landverhuizers hun tickets konden kopen. Het was een interessante, leerzame dag.

Linda Welther